

ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΕΙΣ

Συναρπαστικό οδοιπορικό στην Κωνσταντινούπολη από έναν συγγραφέα που γνωρίζει καλά τα μυστικά της Πόλης. Το φανερό και το κρυφό σήμερα, το βάρος της Ιστορίας και η **εθνικιστική παρέμβαση στην αλλαγή του αστικού τοπίου**

Οι «λευκοί» Τούρκοι και οι «χαμένοι» Πολίτες

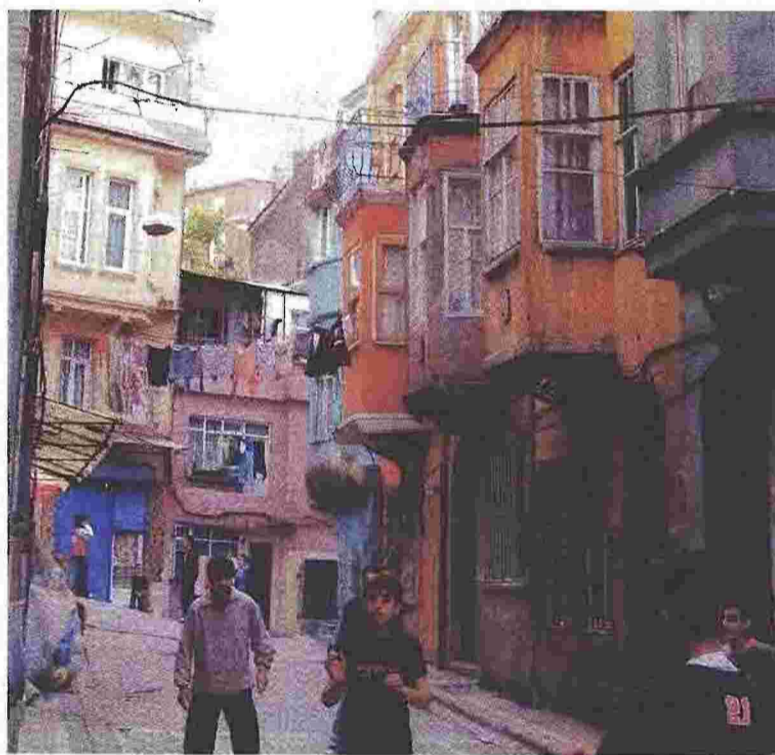
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΑΣΣΑΒΕΤΑΣ
Κωνσταντινούπολη
Η Πόλη των Απόντων
 Εκδόσεις Πατάκη, 2011,
 σελ. 668, τιμή 22 ευρώ

ΤΗΣ **ΜΑΙΡΗΣ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΙΔΟΥ**

Από τη μία πλευρά είναι η Παλιά Πόλη, η ιστορική τειχισμένη χερσόνησος της Επιταλόφου, με την Αγία Σοφία ως αιώνιο σύμβολο, και από την άλλη οι νεότερες συνοικίες της Περαιάς, ο Γαλατάς και το Πέραν. Ανάμεσά τους μόνιμη διαχωριστική γραμμή ο Κεράτιος Κόλπος. Μια γέφυρα το 1912 τις ένωσε αλλά το χάσμα παρέμεινε αβυσσολέο. Μόνο που οι συσχετισμοί άλλαξαν στο μεταξύ.

Στο παρελθόν το επίκεντρο της πολιτικής ζωής βρισκόταν στην Παλιά Πόλη, από όπου οι οθωμανοί σουλτάνοι κυβερνούσαν μακαρίως την αυτοκρατορία τους, ενώ έξω από τα τείχη ήταν οι ύποπτες πολύβουες γειτονιές των παζαριών και οι συνοικίες των μη μουσουλμάνων εμπόρων – Εβραίων, Ελλήνων, Αρμενίων, Λεβαντινών.

Σήμερα συμβαίνει το αντίθετο: έξω από τα τείχη βρίσκεται το κέντρο της αστικοποιημένης, κοσμικής, δυτικοτρόπης, αστικής τάξης των «λευκών Τούρκων», ενώ τα παζάρια πέρασαν στην Παλιά Πόλη. Επαρχιώτες πραγματευτάδες έγιναν νεόπλουτοι και ένα λούμπεν προλεταριάτο συνωστίζεται γύρω από τα Χερσαία τείχη. Είναι μια «απαγορευμένη πόλη» όπου κανείς (νεο)αστός Πολίτης δεν πάει να μείνει, ενώ η περιοχή απασχολεί τη δημοσιότητα μόνο όταν έρχεται στο φως κά-

Χαρακτηριστική εικόνα από το σημερινό Φανάρι. Ο Αλέξανδρος Μασσαβέτας αναγνωρίζει ότι η σημερινή Ιστανμπούλ είναι μια πόλη των Απόντων αλλά το θεωρεί ως ένα ακόμη στάδιο στη μακράιωνη μετεξέλιξή της

ποια ιστορία φρίκης από τα γκέτο και τις φτωχογειτονίες της.

Ούτε ο συγγραφέας πήγε να μείνει εκεί. Επί επτά χρόνια περιδιαβάζει την Πόλη, παλιά και νέα, ξανά και ξανά, διαβάζει και καταγράφει τις εμπειρίες του προκειμένου να διασώσει τις τελευταίες μνήμες πριν από τον καιρό της «Δεύτερης Αλωσης». Εκείνοι που καθόρισαν την όψη της Πόλης τού χτες είναι οι μεγάλοι απόντες τού σήμερα, διαπιστώνει. Φαίνεται όμως ότι οι «χαμένοι Πολίτες» δεν πήραν μαζί τους φεύγοντας τον χαρακτήρα της πόλης, άφησαν ανέπαφη την ψυχή της. Ο συγγραφέας αναγνωρίζει ότι η σημερινή Ιστανμπούλ, όπως προφέρεται στα τουρκικά, είναι μια πόλη των απόντων αλλά το θεωρεί ένα ακόμη στάδιο στη μακράιωνη μετεξέλιξή της. Δηλώνει αμετανόητος νεο-Πολίτης. Και ας έχει γεννηθεί στην

Αθήνα. Πώς μια πρωτεύουσα αυτοκρατορική, του ενός εκατομμυρίου κατοίκων το 1900, έδωσε τη θέση της στην Ιστανμπούλ των 17 εκατομμυρίων του 2010, της άναρχης δόμησης και της ρύπανσης; Πώς εξαναγκάστηκαν σε φυγή οι γηγενείς που δεν «ταυτίζονταν» με τα νέα «εθνικά ιδεώδη»; Πόσο επηρεάστηκε από την απουσία τους η περίφημη «πολιτική κουλτούρα» την οποία οι τούρκοι αστοί πασχίζουν με αμφίβολη επιτυχία να δια αιωνίσουν; Πώς κατακλύστηκε η Πόλη από τους επαρχιώτες της Ανατολίας και του Πόντου και τι επίπτωση είχε η πληθυσμιακή αλλοίωση στην όλη αστική ταυτότητα; Σε όλα αυτά δίνει απαντήσεις ο Μασσαβέτας.

Να πάμε στα Ταταύλα

Με στοχαστική διάθεση πραγματοποιούνται οι περιηγήσεις του Αλέξαν-

δρου Μασσαβέτα, συχνά με τα πόδια: στην Αγία Σοφία, η οποία από κοντά όχι μόνο δεν αιωρείται αλλά σε πλακώνει, στις Βλαχέρνες, που ήταν ένα είδος Βερσαλλιών για την αυτοκρατορία των Κομνηνών και σήμερα είναι μια φτωχογειτονιά με παράγκες, ξύλινα σπιτάκια και το απαραίτητο δορυφορικό «πίατο» στη στέγη, στον τουρκομαχαλά της Παλιάς Πόλης Zeirek με τα 525 κονάκια υπό ανακαίνιση και τα καφασωτά παράθυρα για να μπορούν οι μουσουλμάνες να χαζεύουν την κίνηση στον δρόμο χωρίς να φαίνονται.

Στον Γαλατά, κάποτε φραγκολεβαντίνικο θύλακο μέσα στην Ανατολή, άντρο των μποσέμ και των ψευδο-μποσέμ σήμερα, ένα ακόμη φυτώριο «αστικής ανάπτυξης». Τη λεωφόρο Ταρλάμπασι με τα τριτοκοσμικά μπαρ, τις ανατολικοευρωπαϊκές κονσοματρίδες και τους κούρδους γκέι ζιγκολό, ανάμεσα στο Σταυροδρόμι και στο ρέμα των Ταταούλων.

Σε καμία άλλη συνοικία του κέντρου δεν επικρατεί τόσο έντονο μίσος μεταξύ των ομάδων που τη συγκροτούν, με κορωνίδα το μίσος όλων για τις τραβεστί και τους αφρικανούς κανείς πια. Ρωμιός δεν υπάρχει κανείς πια.

Το «πολυπολιτισμικό» παρελθόν ανακαλύπτεται εκ νέου, κάποιες γειτονιές ανακηρύσσονται «ιστορικές» και ο κίνδυνος της «ανάπλασης» πλανάται ως φάντασμα πάνω από την Πόλη. Ο Αλέξανδρος Μασσαβέτας σημειώνει ότι τα σχέδια «αστικής ανάπτυξης» του εθνικιστή δημάρχου Νταλάν συνιστούσαν απόπειρες εθνοκάθαρσης του αστικού τοπίου, «ασκήσεις μνημοκτονίας». Ο συγγραφέας περιγράφει όλη αυτή την Πόλη με δύναμη και πρωτοτυπία. Δεν περιγράφει μόνο το τοπίο και τις αλλαγές του αλλά και τους ανθρώπους, τους ζωντανούς ανθρώπους τού σήμερα μα και όσους στοιχείωσαν την ιστορία. Χάρτες και δεκάδες έγχρωμες και ασπρόμαυρες φωτογραφίες συμπληρώνουν την έκδοση.